

دکتر محمدرضا سعیدی دانش آموخته تاریخ و مطالعات سیاسی و اسلامی؛

نوروز و قدرت نرم: تحلیلی بر اساس نظریه جوزف نای

نوروز یکی از کهن‌ترین جشن‌های فرهنگی جهان است که ریشه در تمدن ایرانی دارد و امروزه در کشورهای مختلفی از جمله ایران، افغانستان، تاجیکستان، عراق، آذربایجان و برخی دیگر گرامی داشته می‌شود.

به گزارش خبرنگاران گروه فرهنگ، هنر و رسانه خبرگزاری گزارش خبر، نوروز یکی از کهن‌ترین جشن‌های فرهنگی جهان است که ریشه در تمدن ایرانی دارد و امروزه در کشورهای مختلفی از جمله ایران، افغانستان، تاجیکستان، عراق، آذربایجان و برخی دیگر گرامی داشته می‌شود. از منظر نظریه قدرت نرم جوزف نای، نوروز به‌عنوان ابزاری در دیپلماسی فرهنگی، هویت‌سازی و ایجاد همگرایی میان ملت‌ها عمل می‌کند. این مقاله با استفاده از رویکرد تحلیلی، به بررسی نقش نوروز در قدرت نرم ایران پرداخته و نشان می‌دهد که چگونه این آیین به تقویت تصویر ایران در سطح جهانی کمک کرده است.

در دنیای امروز، قدرت صرفاً به توانایی نظامی و اقتصادی محدود نمی‌شود، بلکه قدرت نرم، که مبتنی بر جاذبه‌های فرهنگی، ارزشی و دیپلماسی عمومی است، نقشی اساسی در سیاست بین‌الملل ایفا می‌کند. جوزف نای، نظریه‌پرداز برجسته علوم سیاسی، مفهوم قدرت نرم را مطرح کرده و آن را توانایی تأثیرگذاری بر دیگران از طریق جذابیت‌های فرهنگی، ارزش‌ها و سیاست‌های جذاب معرفی کرده است (نای ۱۳۸۹، ۲۱).

یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های قدرت نرم ایران، نوروز است. این آیین کهن نه تنها در ایران بلکه در بسیاری از کشورهای منطقه نیز گرامی داشته می‌شود و زمینه‌ساز تقویت هویت فرهنگی مشترک، دیپلماسی عمومی و افزایش نفوذ ایران در عرصه جهانی است.

نظریه قدرت نرم جوزف نای

جوزف نای قدرت نرم را به‌عنوان توانایی دستیابی به نتایج مطلوب از طریق جذابیت و اقتناع، نه اجبار، تعریف می‌کند. او سه منبع اصلی قدرت نرم را معرفی می‌کند:

۱. فرهنگ: جنبه‌هایی از فرهنگ که مورد تحسین جهانیان قرار می‌گیرد (نای ۱۳۹۰، ۳۵).
۲. ارزش‌های سیاسی: ارزش‌هایی مانند دموکراسی، حقوق بشر و عدالت که جوامع دیگر به آن علاقه‌مند می‌شوند (نای ۱۳۸۹، ۱۷).
۳. سیاست خارجی: سیاست‌هایی که مشروعیت بین‌المللی یک کشور را تقویت می‌کند (نای ۱۳۹۰، ۶۲).

در این چارچوب، نوروز به‌عنوان یک عنصر فرهنگی، به جذب ملت‌های مختلف و تقویت چهره بین‌المللی ایران کمک می‌کند.

نوروز به‌عنوان ابزار قدرت نرم ایران

نوروز فراتر از یک جشن ملی، به‌عنوان نمادی از تمدن ایرانی در عرصه جهانی مطرح است. این آیین از طریق چندین سازوکار به افزایش قدرت نرم ایران کمک می‌کند:

۳.۱. هویت فرهنگی و همگرایی تمدنی

نوروز یکی از معدود جشن‌های کهنی است که بدون وابستگی به مذهب خاصی، در فرهنگ‌های مختلف پذیرفته شده است. این جشن در کشورهای ایران، افغانستان، تاجیکستان، آذربایجان، عراق، ازبکستان، ترکمنستان و قزاقستان برگزار می‌شود و همین امر آن را به یک پل ارتباطی میان ملت‌ها تبدیل کرده است (احمدی ۱۳۹۷، ۴۵).

دیپلماسی فرهنگی و تصویر بین‌المللی ایران

نوروز به‌عنوان نمادی از صلح، دوستی و همبستگی، به ایران کمک کرده تا تصویر مثبتی از خود در جهان ارائه دهد. در سال ۱۳۸۸، سازمان ملل متحد نوروز را به‌عنوان یک میراث جهانی به رسمیت شناخت (یونسکو ۱۳۸۸). این اقدام باعث افزایش اعتبار فرهنگی ایران و گسترش نفوذ آن در سازمان‌های بین‌المللی شد.

توریسم فرهنگی و اقتصادی

برگزاری آیین‌های نوروزی و معرفی آن در سطح جهانی باعث جذب گردشگران خارجی به ایران شده است. بسیاری از گردشگران از کشورهای همسایه برای شرکت در جشن‌های نوروزی به ایران سفر می‌کنند که این امر نه تنها از نظر اقتصادی سودمند است، بلکه باعث تقویت تعاملات فرهنگی و افزایش قدرت نرم ایران می‌شود (حسینی ۱۳۹۹، ۶۷).

نقش رسانه و فضای مجازی در ترویج نوروز

امروزه رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی نقش مهمی در معرفی نوروز به جهان ایفا می‌کنند. بخش برنامه‌های نوروزی از شبکه‌های بین‌المللی مانند پرستوی و العالم، موجب آشنایی مخاطبان جهانی با فرهنگ ایرانی شده و تأثیرگذاری ایران را در حوزه قدرت نرم افزایش داده است (رسولی ۱۴۰۰، ۱۲۰).

چالش‌ها و محدودیت‌های قدرت نرم نوروز

با وجود مزایای متعدد نوروز در افزایش قدرت نرم ایران، برخی چالش‌ها نیز وجود دارد:

رقابت فرهنگی: برخی کشورها، مانند ترکیه و کشورهای عربی، تلاش می‌کنند فرهنگ و سنت‌های خود را در برابر نفوذ فرهنگی ایران مطرح کنند (قدیری ۱۳۹۸، ۸۸).

سیاست‌زدگی و تنش‌های منطقه‌ای: در برخی مواقع، مسائل سیاسی میان ایران و کشورهای همسایه بر همکاری‌های فرهنگی تأثیر منفی گذاشته است.

کمبود سرمایه‌گذاری در دیپلماسی فرهنگی: ایران می‌تواند با افزایش سرمایه‌گذاری در معرفی نوروز از طریق رسانه‌های بین‌المللی، جشنواره‌های فرهنگی و برنامه‌های آموزشی، بهره‌وری بیشتری از این فرصت داشته باشد (شریعتی ۱۴۰۱، ۱۳۲).

نوروز به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های فرهنگی ایران، نقشی کلیدی در افزایش قدرت نرم این کشور دارد. با توجه به نظریه جوزف نای، ایران می‌تواند از این ظرفیت برای تقویت دیپلماسی فرهنگی، جذب گردشگران، ایجاد همبستگی میان ملت‌های حوزه تمدنی خود و بهبود چهره بین‌المللی‌اش بهره‌برد. هرچند چالش‌هایی نیز در این مسیر وجود دارد، اما با مدیریت صحیح و سرمایه‌گذاری در دیپلماسی فرهنگی، می‌توان از نوروز به‌عنوان ابزاری مؤثر در قدرت نرم ایران استفاده کرد.

منابع

احمدی، رضا. نوروز و دیپلماسی فرهنگی ایران. تهران: نشر مطالعات فرهنگی، ۱۳۹۷.

حسینی، علی. "نوروز و گردشگری: نگاهی نو به قدرت نرم ایران." فصلنامه مطالعات فرهنگی ایران ۱۵، شماره ۲ (۱۳۹۹): ۷۵&۶۰-ndash.

رسولی، سعید. "نقش رسانه در ترویج نوروز و فرهنگ ایرانی." فصلنامه ارتباطات بین‌المللی ۸، شماره ۱ (۱۴۰۰): ۱۳۰&۱۱۰-ndash.

شریعتی، مهدی. نفوذ فرهنگی ایران در آسیای مرکزی. تهران: نشر فرهنگ، ۱۴۰۱.

قدیری، محسن. قدرت نرم فرهنگی در خاورمیانه. تهران: نشر پژوهش‌های راهبردی، ۱۳۹۸.

نای، جوزف. قدرت نرم: ابزار موفقیت در سیاست جهانی. ترجمه حسن ابوالقاسمی. تهران: نشر نی، ۱۳۸۹.

نای، جوزف. آینده قدرت. ترجمه علی مجتهدزاده. تهران: نشر ثالث، ۱۳۹۰.

یونسکو. "روز جهانی نوروز." سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد، ۱۳۸۸.